

Tot és de Castella

Autor: Quim Gibert
Data de publicació: 04-05-2026

En Quim Gibert ens duu una ressenya del llibre "Censura i postveritat al segle XVI català" d'En Pep Mayolas.

El vailet Pep Mayolas Muns (Arenys de Mar, 1962) va ser un bon ninotaire de cavallers errants, d'aquells que sempre tenien la llança ben esmolada, quan cursàvem tercer de primària a l'antic col·legi arenyenc dels gabrielistes. I és que José María, el mestre del grup-classe, aconseguia treure'ns la son de les orelles, havent dinat, amb aventures èpiques «de nuestra patria». Entre tantíssims intrèpids hi havia Gonzalo Fernández de Córdoba, el Gran Capitán.» Pep Mayoles, investigador de l'Institut Nova Història (INH), en el revelador assaig Censura i postveritat al segle XVI català. Seqüències de prova i error a l'obrador de la història (Llibres de l'Índex, 2017), ens detalla que l'audaç capità és un constructe historiogràfic elaborat tot manllevant dades biogràfiques i gestes vitals d'almenys dos aristòcrates medievals de la mateixa família: «En Joan Ramon Folc IV de Cardona i el seu fill Ferran Ramon Folc (...) Veiem una desfilada de variants que conviden a pensar que "Córdoba" correspon a una deriva castellana del "Cardona" original, el "Fernández" respondria a la castellanització interessada del nom "Ferran"». Mayolas assenyala que, sota la pressió reial, de la Inquisició, del consell censor, aquesta manca de precisió no és innocent: «La nobilitat catalana hauria anat veient com els noms i cognoms i les gestes dels seus avantpassats es reescrivien i passaven a constar com a fets d'armes castellans (...) La censura serà un instrument viu al servei d'una construcció històrica.» El cas dels Cardona no és un fet aïllat. És una de les baules d'un encadenament d'episodis estrafets, en detriment de Catalunya, que, segons l'autor de Censura i postveritat al segle XVI català, han capgirat la realitat: «La comunitat historiogràfica no pot assumir un daltabaix d'aquesta magnitud. Comportaria la pèrdua instantània de la categoria científica per a l'acadèmia [...]. Posaria en qüestió la legitimitat del predomini castellà a l'Estat espanyol. S'opta pel menyspreu i la ridiculització de Jordi Bilbeny i de l'INH».

Ramon Camats, filòsof, apunta que el domini dels poderosos avui rau en les escoles, esglésies, mitjans de comunicació, xarxes socials: «Són els llocs on es gesta i transmet l'hegemonia del sentit comú. Una hegemonia que no és més que la visió del món de la classe dominant». Per la seua part, Pep Mayolas constata que la veritat ha esdevingut anecdòtica o directament irrellevant: «Vivim instal·lats en l'era de la postveritat, denominació que respon a una sèrie de falsedats històriques presentades sota l'aurèola de veritats científiques».

Les troballes de l'investigador arenyenc s'han convertit en una mena de veta mineral de llarg recorregut. I és que escarrassant-se a dilucidar certs interrogants a propòsit de Sta. Teresa de Jesús, de Cristòfor Colom, de Lleonard, Miquel Servent..., emergeixen dades inèdites que conviden a noves interpel·lacions. L'autor de Censura i postveritat al segle XVI català no disposa de recursos públics ni de suport universitari, institucions que més aviat denigren les seues tesis. Però és tant estimulant el desafiament per desemmascarar fragments històrics, pensats per «confondre» i induir ignorància cultural, que les recerques esdevenen més valuoses.

A l'hora del pati l'alumne Mayolas i d'altres es treien la bata de ratlles i se la penjaven de l'esquena: se sostenia amb el botó de dalt cordat a l'alçada del coll. Aquella bata escolar es convertia en una capa del Guerrero del Antifaz o, potser, del Capitán Trueno. I quan el mestre de primària no et podia sentir, més d'un entonava: «José María, patata fría, culo caliente, mata a la gente, con un cañón de artillería».

Quim Gibert
Ensenyant